

Ε' ΕΡΕΥΝΕΣ - ΕΚΘΕΣΕΙΣ

Έκθεση για την εξέλιξη της εγκληματικότητας στη σημερινή Ελλάδα*

Απρίλιος 1998

ΝΕΣΤΟΡΑ Ε. ΚΟΥΡΑΚΗ, Καθηγητή Εγκληματολογίας και Σωφρονιστικής Παν/μίου Αθηνών

Οι αναπτύξεις που ακολουθούν επικεντρώνονται σε τρία κρίσιμα ερωτήματα που επιτρέπουν μια σφαιρική προσέγγιση γύρω από το πρόβλημα της εγκληματικότητας στη χώρα μας σήμερα. Το πρώτο ερώτημα είναι: Πώς εμφανίζεται η εικόνα της εγκληματικότητας στη σημερινή Ελλάδα σε σχέση με παλαιότερες εποχές; Το δεύτερο: Πώς ερμηνεύονται και εξηγούνται οι τωρινές εξελίξεις της εγκληματικότητας; Και το τρίτο: Πώς μπορεί ν' αντιμετωπισθεί η κατάσταση;

This report, which was submitted recently to the Greek Ministers of Justice and Public Order, focuses on three questions, pertaining to an integrated approach to the problem of criminality: First, what is the general picture of criminality today in relation to previous years. Secondly, how can the present development of criminality be interpreted and explained. And thirdly, how can this situation be coped with.

I. Αναλύοντας την εγκληματικότητα

Μελετώντας τα πρόσφατα (προσωρινά, ακόμη) στοιχεία του 1997 ως προς τα εγκλήματα (κακουργήματα ή πλημμελήματα) που περιήλθαν σε γνώση των υπηρεσιών της Ελληνικής Αστυνομίας και συγκρίνοντας τα στοιχεία αυτά με εκείνα της περιόδου από το 1980 και μετά, διαπιστώνουμε πρώτα-πρώτα μια θεαματική και αλματώδη άνοδο των κακουργημάτων, δηλ. των εγκλημάτων εκείνων που απειλούνται από την πρινική νομοθεσία με τις βαρύτερες ποινές (στέρηση της ελευθερίας από 5 χρόνια και πάνω, π.χ. ληστείες): Ενώ το 1980 τα βεβαιωθέντα κακουργήματα ήσαν 1042, μετά πέντε μόλις χρόνια (1985) υπερδιπλασιάσθηκαν και έφθασαν τα 2.560, το 1990 ξεπέρασαν τα 4.690, ενώ το 1997 καταγράφηκαν 5.467 (μάλιστα κατά τα έτη 1995 και 1996 ήσαν ακόμη περισσότερα: 8.244 και 6.531, αντίστοιχα). Πάντως, η έντονη αυτή ανοδική πορεία αφορά μόνο τη βαριά εγκληματικότητα που εκφράζεται με τα κακουργήματα. Αντίθετα, ο συνήθης όγκος της βεβαιωμένης εγκληματικότητας κατά τα τελευταία δεκαεπτά χρόνια, που περιλαμβάνει όμως προπάντων δευτερεύοντα αδικήματα, όπως τροχαίες παραβάσεις, αγορανομικές παραβάσεις και παραβάσεις ως προς την καταβολή ασφαλιστικών εισφορών, παρουσίασε μεν ανοδικές τάσεις, αλλά μικρότερης κλίμακας: Από 295.353 τέτοιες περιπτώσεις διαπραχθέντων εγκλημάτων (πλημμελημάτων και κακουργημάτων) το 1980, φθάσαμε στις 330.803 το 1990 και 377.871 το 1997. Υπολογίζεται γενικότερα ότι ο μέσος όρος εγκλημάτων ανά 100.000 κατοίκων στην Ελλάδα για το 1994 είναι περίπου 3.000, ενώ π.χ. στην Ιταλία, κατά τα στοιχεία της INTERPOL, είναι περίπου 3.800 περιπτώσεις, στη Γαλλία περίπου 6.800, και στη Γερμανία 8.000.

Εξάλλου, σε επίπεδο στατιστικής τελεσιδίκων καταδικασθέντων ατόμων, οι αριθμοί εμφανίζουν λίγο ή πολύ στασιμότητα ή και μειωτική τάση: Ενώ το 1980 ο αριθμός των καταδικασθέντων ήταν 122.828 περιπτώσεις, το 1990, έπει-

τα από ορισμένες ανοδικές διακυμάνσεις, έπεισε στις 109.190 περιπτώσεις και το 1995 στις 91.966.

Γίνεται φανερό ότι οι πιο πάνω αριθμοί θα πρέπει να ερμηνεύονται με εξαιρετική προσοχή και να μη συνάγονται βεβαιωμένα συμπεράσματα. Π.χ. η απεργία των δικηγόρων κατά τα έτη 1992, 1993 και 1994 οπωσδήποτε εμείωσε τον αριθμό των εκδικαζόμενων από τα δικαστήρια υποθέσεων και επομένως τον αριθμό των καταδικασθέντων, χωρίς αυτό βεβαίως να σημαίνει αναγκαστικά ότι επήλθε πράγματι μείωση της εγκληματικότητας κατά την υπό εξέταση περίοδο. Επίσης ενδέχεται η μειωμένη κίνηση της βεβαιωμένης εγκληματικότητας, δηλ. της εγκληματικότητας εκείνης που περιέρχεται σε γνώση των αστυνομικών αρχών, να οφείλεται όχι τόσο σε μια συγκράτηση της αύξησής της, όσο σε μιαν αύξουσα αδυναμία των διωκτικών αρχών να εξιχνιάσουν τα εγκλήματα ή σε μια συνακόλουθη απροθυμία των θυμάτων να καταγγέλλουν τα εις βάρος τους εγκλήματα προς τις αρχές. Πράγματι, δε, από τη μελέτη των στοιχείων διαπιστώνεται ότι ο αριθμός των εξιχνιαζόμενων κακουργημάτων μειώνεται σταθερά από χρόνο σε χρόνο, γεγονός που έχει οπωσδήποτε αντίτυπο στη μικρότερη ευαισθητοποίηση των θυμάτων. Ενώ δηλ. το 1980 τα εξιχνιασθέντα κακουργήματα έφθαναν το 91,1%, το 1990 έπεισαν στο 49,9% και το 1997 στο 45,9%, πράγμα που σημαίνει ότι σήμερα μόλις λιγότερο από ένα στα δύο κακουργήματα εξιχνιάζεται. Παρόμοια, ως προς τη συνολική βεβαιωμένη εγκληματικότητα (κακουργήματα και πλημμελήματα), ενώ το 1981 μόλις 4,6% των αδικημάτων παρέμεναν ανεξιχνιάστα, το 1992 ο αριθμός τους έφθανε το 12% και το 1997 το 23%. Ακόμη, ιδιαίτερη περίσκεψη επιβάλλει και η ερμηνεία των διεθνών εγκληματολογικών στατιστικών, αφού σε όλα τα παραπάνω προβλήματα οργάνω-

* Μία αντίστοιχη προγενέστερη μορφή αυτής της Έκθεσης κατατέθηκε στο Γραφείο του Υπουργού Δημόσιας Τάξης την 14.1.1994, αλλά χωρίς να αξιοποιηθεί.

στης της κάθε αστυνομίας, προθυμίας των θυμάτων να καταγγέλλουν κ.λπ., προστίθενται και οι σημαντικές διαφορές από χώρα σε χώρα ως προς το είδος των αδικημάτων και τη νομοθετική τους αντιμετώπιση.

Εξάλλου, η ενδεχόμενη αύξηση της πραγματικής εγκληματικότητας, όπως προκύπτει από τα ανωτέρω στοιχεία, δεν φαίνεται να αντισταθμίζεται ούτε από την επήσια αύξηση ή μείωση του πληθυσμού (που υπολογίζεται για την Ελλάδα σε μόλις 1,1% επησίως), ούτε και από τυχόν αύξηση των νομοθετικών ποινικοποιήσεων που θα επιβάρυναν ή θα απάμβλυναν αντίστοιχα τον όγκο της εγκληματικότητας με όσες πράξεις θα χαρακτηρίζονταν ή θα αποχαρακτηρίζονταν αντίστοιχα ως πλημμελήματα ή κακουργήματα (σημαντικότερη από τις ποινικοποιήσεις αυτές θα μπορούσε να θεωρηθεί εκείνη του άρθρου 23 Ν 1419/1984, με την οποία προστέθηκε το άρθρο 374 εδάφ. ζ' στον Ποινικό Κώδικα και θεσπίσθηκε ως διακεκριμένη - κακουργηματική περίπτωση κλοπής η αφάίρεση πράγματος από δράστη κινούμενο με μηχανοκίνητο μεταφορικό μέσο - «τσαντάκηδες», ενώ ουσιώδεις μεταβολές προς την κατεύθυνση των αποποινικοποιήσεων επέφερε ίδιως ο Ν 2408/1996, π.χ. ως προς τα αδικήματα της πλαστογραφίας, της απάτης και του νόμου περί καταχραστών δημοσίου χρήματος).

Από όσα αναφέρθηκαν πιο πάνω προκύπτει ότι η εγκληματικότητα στην Ελλάδα εμφανίζει τα τελευταία χρόνια μια ποσοτική αύξηση, εμφανέστερη μεν και εντυπωσιακότερη όσον αφορά τις βαρύτερες μορφές της, τα κακουργήματα, αφανέστερη δε και μικρότερης κλίμακας ως προς τη συνολική της έκταση. Υπάρχει όμως, άραγε, και ποιοτική διαφοροποίηση αυτής της εγκληματικότητας κατά την εξεταζόμενη περίοδο; Μήπως υπάρχουν δηλ. κάποιες μορφές εγκλημάτων ή κατηγορίες δραστών που εμφανίζονται συχνότερα από άλλοτε στον εγκληματολογικό χάρτη της χώρας; Ως προς τις μορφές και τα είδη των εγκλημάτων, ιδιαίτερη εντύπωση προκαλεί η κάθετη αύξηση του κακουργήματος της ληστείας, ενός εγκλήματος δηλ. που συνδυάζει το στοιχείο της βίας με εκείνο της προσβολής κατά της ιδιοκτησίας; Ενώ το 1980 οι βεβαιωμένες περιπτώσεις ληστείας έφθαναν τις 81, το 1990 έφθασαν τις 1.102 και το 1997 τις 1.968, δηλ. μέσα σε 17 χρόνια σχεδόν 25πλασιάσθηκαν, με αποτέλεσμα να σημειώνονται κατά μέσο όρο περισσότερες από 5 ληστείες την ημέρα. Είναι μάλιστα χαρακτηριστικό το γεγονός ότι οι ληστείες αυτές γίνονται κατά κανόνα με ιδιαίτερα θρασύ, αδίστακτο και καλοσχεδιασμένο τρόπο, με αδιαφορία προς τα υποψήφια θύματα και με στόχο τράπεζες, χρηματοποστολές, SUPER-MARKETS, αλλά και απλές κατοικίες ή καταστήματα. Επίσης και ορισμένα άλλα εγκλήματα που εμπεριέχουν το στοιχείο της βίας ή στρέφονται κατά της περιουσίας σημειώνουν ιδιαίτερη έξαρση, όπως ίδιως οι ανθρωποκτονίες από πρόθεση (117 περιπτώσεις το 1980, 204 περιπτώσεις το 1990 και 350 το 1997), οι σωματικές βλάβες από πρόθεση (από 4.208 το 1980 σε 6.610 το 1990, αλλά 5.582 το 1997), οι αυτοδικίες (από 180 το 1980 σε 865 το 1990 και 985 το 1997) και ακόμη οι κλοπές (από 17.750 το 1980 σε 43.623 το 1990 και 85.070 το 1997) και οι απάτες (από 443 το 1980 σε 807 το 1990 και 874 το 1997). Επίσης από το 1990 και μετά έχουν πολλαπλασιασθεί στη χώρα μας τα κρούσματα απαγωγών, συνήθως ανήλικων ή μεγαλοεπιχειρηματών, για τους οποίους ζητούνται στη συνέχεια υπέρο-

γκα λύτρα (π.χ. υπόθεση Μαρσελίνο: 18.3.1990). Αλματώδης μπορεί να θεωρηθεί και η αύξηση των διαπιστωμένων αδικημάτων που συνδέονται με τη χρήση και τη διακίνηση ναρκωτικών ουσιών. Από 400 τέτοιες περιπτώσεις το 1980 φθάσαμε το 1990 στον αριθμό των 1.968 και το 1997 στις 5.970, δηλ. υπήρξε δεκαπενταπλασισμός των περιπτώσεων μέσα σε 17 χρόνια! Και βεβαίως αυτά είναι μόνο τα επίσημα στοιχεία, που καλύπτουν αποκλειστικά περιπτώσεις απευθείας υπαγόμενες στη νομοθεσία περί ναρκωτικών. Διότι εάν προχωρήσει κανείς σε εκτιμήσεις ως προς τον σκοτεινό αριθμό αυτής της μορφής εγκληματικότητας και συμπεριλάβει περιπτώσεις που και έμμεσα σχετίζονται με αυτήν (π.χ. ληστείες ή διαρρήξεις φαρμακείων προς απόκτηση της αναγκαίας δόσης ναρκωτικού), τότε βεβαίως ο αριθμός φθάνει σε κατακόρυφο ύψος, ίσως και στο 50% του όλου αριθμού των διαπραττομένων σοβαρών εγκλημάτων. Είναι δε ενδεικτικό, νομίζω, το γεγονός ότι στις ελληνικές φυλακές το 39% των κρατουμένων (καταδίκων και υποδίκων) είναι έγκλειστοι ακριβώς για εγκλήματα που σχετίζονται με τη νομοθεσία περί ναρκωτικών (Σεπτέμβριος 1997).

Μέσα στο πλαίσιο των τάσεων αυτών, που χαρακτηρίζονται, όπως αναφέρθηκε, από μιαν έξαρση των εγκλημάτων βίας, περιουσίας ή σχετιζόμενων με τα ναρκωτικά, παραπρείται και μια ευρύτερη μετεξέλιξη της εγκληματικότητας, τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα, προς την κατεύθυνση του οικονομικού εγκλήματος και του οργανωμένου εγκλήματος.

Ως προς τα οικονομικά εγκλήματα, με την έννοια των εγκλημάτων εκείνων που προσβάλλουν (βλάπτουν ή θέτουν σε κίνδυνο) την καλή λειτουργία της οικονομίας ή λειτουργικά σημαντικών κλάδων και θεσμών της, έχουν παρουσιασθεί στην ελληνική δικαστηριακή πρακτική αρκετές τέτοιες πολύροτες περιπτώσεις: εικονική μεταβίβαση κεφαλαίων από την Ελλάδα σε θυγατρικές εταιρείες του εξωτερικού με σκοπό τη φοροδιαφυγή (βλ. π.χ. το Βούλευμα ΣυμβΑΠ 806/1994 ΠοινΧρ ΜΔ/1994, 783), είσπραξη επιδοτήσεων της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ή του Ελληνικού Δημοσίου για υποτιθέμενη εισαγωγή ή εξαγωγή αγροτικών προϊόντων (βλ. π.χ. την απόφαση ΕφΑΘ 2867/1992 ΠοινΧρ ΜΓ/1993, 1167), ιδιοποίηση κεφαλαίων τραπεζών ή οργανισμών από στελέχη τους (υπόθεση Κοσκωτά) κ.λπ. Επίσης, ως τέτοια οικονομικά εγκλήματα θα μπορούσαν να χαρακτηρισθούν η ιδιοποίηση τραπεζών εμβασμάτων από ιδιώτες μέσω ηλεκτρονικών υπολογιστών, ο εμπρησμός ή η καταπάτηση και η εκμετάλλευση δασικών εκτάσεων, καθώς και η αθέμιτη εμπορία αρχαιολογικών ευρημάτων. Υπό μιαν ευρύτερη έννοια, ως οικονομικά εγκλήματα είναι δυνατόν να θεωρηθούν οι βαρύτερες μορφές ρύπανσης του περιβάλλοντος, η προσβολή δικαιωμάτων της πνευματικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας, οι σοβαρές περιπτώσεις παραβάσεως περί το έθνικό νόμισμα και το συνάλλαγμα (των οποίων όμως η σημασία φθίνει συνεχώς λόγω της συντελούμενης ευρωπαϊκής ενοποίησης), καθώς και οι μεγάλου χρηματικού ύψους περιπτώσεις φοροδιαφυγής εισφοροδιαφυγής και δασμοδιαφυγής. Σε όλες αυτές τις κατηγορίες εγκλημάτων που αναφέραμε, τα κρούσματα είναι ολοένα και περισσότερα, με κύριο χαρακτηριστικό τον εκλεπτυσμένο και δυσεξιχνίαστο τρόπο τέλεσή τους.

Εξάλογου ως προς τα οργανωμένα εγκλήματα, με την έννοια των εγκλημάτων εκείνων που τελούνται από περισσότερα άτομα ευρισκόμενα μεταξύ τους σε σχέση ιεραρχίας και προσανατολισμένα σε σταθερά εγκληματικά πρότυπα, οι συνηθέστερες μορφές τους στην Ελλάδα έως πρόσφατα στρέφονταν προς δύο κατευθύνσεις: Αφενός προς την κατεύθυνση της τρομοκρατίας, με κύρια δραστηριότητα τις επιθέσεις εναντίον πολιτικών, οικονομικών και δικαστικών στόχων (461 πράξεις τρομοκρατίας έχουν καταγραφεί στην Ελλάδα για την περίοδο 1975-1994)* και αφετέρου προς την κατεύθυνση της εμπορίας ναρκωτικών, σε συνδυασμό - κατά περίπτωση - με εμπόριο όπλων και το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος (σημειώνεται ότι οι ποσότητες ηρωΐνης που κατασχέθηκαν από τις Ελληνικές αρχές το 1995 ήσαν σχεδόν διπλάσιες σε σύγκριση με εκείνες του 1992, δηλ. 44.353 κιλά έναντι 23.258 και ότι ο επίτοιχος «κύκλος εργασίων» - τζίρος από τη διακίνηση ηρωΐνης στην Ελλάδα εκτιμάται ότι ξεπερνάει τα 400 δισ. δρχ). Σ' ένα γενικότερο επίπεδο, ως οργανωμένα εγκλήματα μπορούν να θεωρηθούν ακόμη η παροχή «προστασίας» σε καταστήματα του υποκόσμου (αλλ' όχι μόνον) και σε επιχειρήσεις από τους λεγόμενους «νονούς της νύχτας», η αθέμιτη διακίνηση γυναικών ελευθερίων ηθών, όπλων, σιγαρέτων, οινοπνευματώδων ποτών κ.λπ. (ιδίως από αλλοδαπούς προερχόμενους από τις τέως ανατολικές χώρες), καθώς και η συστηματική κλοπή αυτοκινήτων τα οποία εν συνεχεία επιστρέφονται στους ιδιοκτήτες τους έναντι οικονομικού ανταλλάγματος. Ενδιαφέρον είναι να σημειωθεί εδώ ότι ο αριθμός των αυτοκινήτων που κλέπτονται κάθε χρόνο αυξήθηκε κατακόρυφα από 3.611 το 1994 σε 5.037 έως τα τέλη του Νοεμβρίου 1997 (από αυτά είχαν βρεθεί περίπου τα μισά: 2.585). Πέραν τουύτου, όμως, πρέπει να τονισθεί ιδιαίτερα ότι το οργανωμένο έγκλημα έχει πλέον προσλάβει κατά τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας ανησυχητικά απροκάλυπτες διαστάσεις, εκδηλούμενο είτε με βομβιστικές επιθέσεις εναντίον εκείνων που προσπαθούν να το αντιμετωπίσουν σθεναρά (π.χ επίθεση κατά του ανώτατου αξιωματικού της Αστυνομίας Γεωργίου Σολδάτου την 18.2.1997 και, κατά του Νομάρχη Ρεθύμνου Μανώλη Λίτινα την 20.9.1997), είτε και με σύμπτηξη «εταιρειών διολοφόνων» που έχουν κερδοσκοπικό ή καθαρά «εκτελεστικό» χαρακτήρα (γνωστές οι περιπτώσεις, αντίστοιχα, της ομάδας Χρ. Παπαδόπουλου και της ομάδας Βασ. Σούφλα).

Ως προς τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των δραστών και την ποιοτική τους μετεξέλιξη κατά τα τελευταία χρόνια, από τα στατιστικά στοιχεία προκύπτουν δύο ειδικότερες διαπιστώσεις: Πρώτον, ως προς την ηλικία τους, ότι όλο και περισσότερα άτομα ηλικίας 13-29 ετών γίνονται δράστες εγκλημάτων (από 35,5% του συνολικού αριθμού δραστών για βεβαιωμένα εγκλήματα το 1980, φθάσαμε το 1990 στο 41,4% και το 1997 στο 44,7%), πράγμα που σημαίνει μια συνεχή αύξηση της διαπιστωμένης παραβατικότητας των ανηλίκων, με αντίστοιχη κάμψη των ηλικιών άνω των 35 ετών και σταθερότητα (περί το 17%) στις ηλικίες 30-34 ετών. Δεύτερον, ως προς το μορφωτικό τους επίπεδο παρατηρείται μία διακύμανση των ετησίων ποσοστών, αλλά με σαφείς ανοδικές τάσεις κατά την πρόσφατη περίοδο ως προς τα άτομα με μέση παιδεία. Το ποσοστό των καταδικασθέντων δραστών με μόρφωση ανωτάτης εκπαίδευσης

το 1995, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για καταδικασθέντες μέσης εκπαίδευσης από 10,6% το 1980 έφθασε το 1990 στο 15,2% και στο 25,5% το 1995, για δε τους καταδικασθέντες στοιχειώδους εκπαίδευσης από 86,5% το 1980 στο 82,7% το 1990 και στο 71,7% το 1995. Μία εξήγηση αυτής της εξέλιξης είναι ίσως το γεγονός ότι η δύσκολη οικονομική κατάσταση των τελευταίων ετών πλήττει κυρίως τις μέσες οικονομικές ομάδες του πληθυσμού, οι οποίες δυσκολεύονται να προσαρμοσθούν στις νέες συνθήκες οικονομικής δυσπραγίας.

Ένα θέμα που εύλογα δημιουργεί ερωτήματα στο πλαίσιο αυτών των αναπτύξεων είναι το κατά πόσον παρουσιάζεται τα τελευταία χρόνια αυξημένη εγκληματική δραστηριότητα από την πλευρά των αλλοδαπών. Σύμφωνα με στοιχεία του 1997, το σύνολο των γνωστών δραστών ήταν 317.910. Από αυτούς οι αλλοδαποί που συνελήφθησαν για αυτόφωρο αδίκημα ήσαν μόλις 13.609 δηλ. ποσοστό 4,3%, ενώ αυτοί που συνελήφθησαν με δικαστική απόφαση ήταν 6.393 (ποσοστό 2,0%). Βέβαια είναι γεγονός ότι κατά την Αστυνομία, η συμμετοχή των αλλοδαπών σε ορισμένα σοβαρά εγκλήματα όπως ληστείς, ανθρωποκτονίες από πρόθεση κ.λπ. ενδέχεται να ξεπερνάει το 20%. Ωστόσο, σε απόλυτους αριθμούς οι περιπτώσεις τέτοιας ανάμειξης αλλοδαπών σε σοβαρά εγκλήματα δεν φαίνεται να υπερβαίνει τις 50-100 περιπτώσεις ανά αδίκημα, πράγμα που σημαίνει ότι ενδέχεται η όλη εικόνα περί εγκληματικότητας των αλλοδαπών να δημιουργείται από τη δραστηριότητα ορισμένων μικρών ομάδων, συνδεδεμένων συνήθως με «μαφίες» του εξωτερικού και με παράνομη διακίνηση προϊόντων και υπηρεσιών, όπως ναρκωτικά, όπλα, γυναίκες για πορνεία κ.λπ. Θα ήταν όμως άδικο να ενοχοποιείται γι' αυτές τις συγκεκριμένες δραστηριότητες το σύνολο των αλλοδαπών της χώρας μας, που υπολογίζονται σε τουλάχιστον 500.000 άτομα.

II. Εξηγώντας την εγκληματικότητα

Επισημάνθηκε ήδη ότι παρατηρείται τα τελευταία χρόνια μια αύξηση της εγκληματικότητας, κυρίως ως προς τις βαρύτερες μορφές της, καθώς και μία μετεξέλιξη της ως προς τις μορφές που έχουν έντονο το στοιχείο της βίας ή σχετίζονται με τα ναρκωτικά ή, ακόμη, στρέφονται κατά της περιουσίας ή και της λειτουργίας της οικονομίας (οικονομικό έγκλημα) και εμφανίζουν, σε ορισμένες περιπτώσεις, τον χαρακτήρα του οργανωμένου εγκλήματος. Πώς μπορεί όμως, άραγε, κανείς να εξηγήσει και να ερμηνεύσει αυτή την εξέλιξη;

Νομίζω ότι σ' ένα γενικότερο επίπεδο, οι εξελίξεις που επισημάνθηκαν συνδέονται με το αυξημένο ρεύμα αστικοποίησης που παρατηρείται έντονο κατά τα τελευταία χρόνια και εξαιτίας του οποίου η Αθήνα με την ευρύτερη περιφέρειά της έχει καταλήξει να στεγάζει το 29,95% του συνολικού πληθυσμού της Ελλάδας (απογραφή 1991). Αυτός ο υδροκεφαλισμός είχε τρεις τουλάχιστον δυσάρεστες επιπτώσεις στο θέμα που εμείς ως τις δυνατότητες απασχόλησης του πληθυσμού και υπέθαλψε την ανεργία στην πρωτεύουσα με επακόλουθο την αύξηση των εγκλημάτων κατά της περιουσίας. Δεύτερον, εδημούργησε ένα γενικότερο κλίμα αντιπαράθεσης ή αδιαφορίας μεταξύ των πολιτών και ένα πλαίσιο αποπνικτικών συνθηκών διαβίωσης,

δημιούργησε δηλ. μια κατάσταση που ευνοεί την ανάπτυξη ψυχολογικών καταστάσεων καταπίεσης, εκνευρισμού ή απογοήτευσης, και που οδηγεί πολύ συχνά σε εγκλήματα βίας. Και τρίτον, η ανάπτυξη του κλίματος αντιπαράθεσης στις κοινωνικές σχέσεις είχε ως αποτέλεσμα μιαν αντίστοιχη χαλάρωση του πνεύματος αλληλεγγύης μεταξύ των πολιτών και την εξασθένηση των κοινωνικοποιητικών αξιών που στηρίζονται στο πνεύμα αυτό και που συγκρατούν από την τέλεση εγκλημάτων, όπως ιδίως ο σεβασμός της προσωπικότητας, της γνώμης και της περιουσίας του άλλου, η αίσθηση του καθήκοντος και η τήρηση των κανόνων του παιχνιδιού. Όπως είπε κάπου χαρακτηριστικά ο καθηγητής Τάσιος, «δεν συνιστούμε πιά κοινωνίαν. Είμαστε απλώς ένα συνονθύλευμα πολυπληθών αλλ' απομονωμένων "μειοψηφιών" (...) Στην προτεραιότητα των ενδιαφερόντων μας δεν βρίσκονται τα «κοινά», αλλά το «εγώ, εδώ και τώρα - κι ο, τι βρέχει ας κατεβάσει αύριο». Υπάρχει με άλλα λόγια μια γενικότερη κρίση αξιών και θεσμών, που έχει παραλύσει τους ζωντανούς ιστούς της κοινωνίας και οδηγεί στην κοινωνική αδιαφορία και τον χωρίς όρια πλουτισμό με κάθε μέσο εις βάρος των άλλων.

Στη νοστρή αυτή νοοτροπία, που καλλιεργείται δυστυχώς από αρκετά στελέχη της πολιτικής και πνευματικής μας ηγεσίας, και στην αναπαραγωγή της ενλόγω νοοτροπίας από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, μπορεί νομίζω να αποδοθεί κατά ένα μεγάλο μέρος και η σημερινή οδυνηρή κατάσταση της εγκληματικότητας στη χώρα μας. Από εκεί και πέρα, σειρά άλλων παραγόντων έχουν επίσης συντελέσει στην επιδείνωση της κατάστασης. Εν πρώτοις, μέσα στη γενικότερη ανωνυμία των υδροκεφαλικών μας πόλεων και λόγω της έλλειψης κοινωνικού ελέγχου, οι υποψήφιοι εγκληματίες αισθάνονται ασφαλέστεροι να διαπράξουν τα εγκλήματά τους, αφού ελάχιστους κινδύνους διατρέχουν ν' αναγνωρισθούν και να συλληφθούν. Κατά δεύτερον, πολλοί από τους σύγχρονους εγκληματίες έχουν βελτιώσει τεχνολογικά τις μεθόδους τους και έχουν διαμορφώσει δυνατότητες διαφυγής στο εξωτερικό χάρις και σε συνεργάτες τους εκεί, ιδίως μάλιστα τώρα που τα σύνορα στην Ευρώπη έχουν περίπου καταργηθεί. Κατά τρίτον, η όλη κατάσταση επηρεάζεται άμεσα και από τη συνεχιζόμενη ύφεση της Ελληνικής οικονομίας και στον πέρα της πρωτεύουσας χώρο με αισθητούς αντίκτυπους στην υποαπασχόληση και τον αυξημένο πληθωρισμό (ακόμη και σήμερα, τον υψηλότερο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης). Τέλος, η αύξηση της εγκληματικότητας, κυρίως ως προς τις βαρύτερες μορφές, συντελέσθηκε -είναι αλήθεια- με τρόπο σχετικά απότομο και απρόβλεπτο, έτσι ώστε η κρατική μηχανή, να μην μπορέσει να λάβει εγκαίρως μέτρα για την αντιμετώπιση των συναφών προβλημάτων. Ειδικότερα: οι αστυνομικές αρχές συνέχισαν ν' ασχολούνται με τη διακίνηση της αλληλογραφίας κρατικών υπηρεσιών, τη φύλαξη «στόχων τρομοκρατίας» (βουλευτών, τέως Προέδρων Δημοκρατίας κ.λπ.) και με άλλες δευτερεύουσες εργασίες έξω από τα καθαρώς αστυνομικά τους καθήκοντα, χωρίς άλλωστε να έχουν και την απαραίτητη εκπαίδευση ή τον εξοπλισμό για την εκπλήρωση των αστυνομικών αυτών καθηκόντων. Οι δικαστικές αρχές κατακλύσθηκαν από φόρτο (ποινικών) υποθέσεων με αποτέλεσμα να παρατηρείται εξαιρετική βραδύτητα στην απονομή της δικαιοσύνης και μεγάλη πίεση χρόνου κατά την εκδίκαση των υποθέσεων,

επί ζημία της εις βάθος μελέτης τους (Υπολογίζεται ότι στα Δικαστήρια Αττικής και Πειραιά ο όγκος των αποφάσεων της τελευταίας δεκαετίας ήταν περίπου ένα εκατομμύριο και ότι από αυτές παραμένουν ακόμη ανεκτέλεστες οι 250.000!). Τέλος και οι σωφρονιστικές αρχές αντιμετωπίζουν από το 1989 σοβαρότατο πρόβλημα συμφόρησης των φυλακών (ήδη κρατούνταν την 1.9.1997 5.477 άτομα σε φυλακές 4.330 θέσεων), με επακόλουθο την αδυναμία αποτελεσματικής εφαρμογής μεγάλης έκτασης προγραμμάτων εργασίας και ψυχαγωγίας για τους κρατουμένους (ελλείψει χώρων) και άρα την ουσιαστική αδράνεια των κρατουμένων και την μετατροπή των φυλακών σε σχολεία υποαπασχόλησης και εγκλήματος. Επιπλέον, οι κρατικές αρχές αντιμετώπισαν από το 1990 την αυξημένη είσοδο λαθρομεταναστών στην Ελλάδα ως ένα απλό πρόβλημα ερμητικής φύλαξης των συνόρων και επαναπροώθησης - απέλασης των «παρείσακτων» αλλοδαπών, χωρίς να λάβουν κανένα ουσιαστικό μέτρο για την ορθολογική αξιοποίηση αυτού του νέου εργατικού δυναμικού στη χώρα μας και για την ομαλή ενσωμάτωση στον κοινωνικό κορμό εκείνων τουλάχιστον των αλλοδαπών, που δεν παρουσιάζουν εμφανή προβλήματα εγκληματικής συμπεριφοράς.

Γίνεται φανερό ότι η υποτονικότητα αυτή ως προς την αντίδραση του κρατικού μηχανισμού απέναντι στην εγκληματικότητα έχει οδηγήσει τελικά σε φαύλο κύκλο, διότι όχι μόνο χαλαρώνει το αίσθημα ασφάλειας και δικαιοσύνης μεταξύ του κοινού, αλλ' επιπλέον εξασθενίζει τη γενική πρόληψη και ενθαρρύνει υποψήφιους εγκληματίες να προχωρήσουν στην εγκληματική τους δραστηριότητα, με τη βεβαιότητα ότι δεν έχουν να διακινδυνεύσουν έτσι και πολλά πράγματα.

III. Αντιμετωπίζοντας την εγκληματικότητα

Πώς όμως μπορούμε να βγούμε από αυτόν τον φαύλο κύκλο της εγκληματικότητας και να την αντιμετωπίσουμε αποτελεσματικά; Εάν θεωρήσουμε ότι η αντιμετώπιση ενός προβλήματος συνδέεται άμεσα με την καταπολέμηση των παραγόντων που υποθάλπουν την ανάπτυξή του, τότε το έργο αυτό εμφανίζεται ως πράκτειο: Ούτε ο πληθυσμός της πρωτεύουσας μπορεί χωρίς σοβαρά κίνητρα να μεταστραφεί προς άλλα αστικά ή επαρχιακά κέντρα, ώστε να επιτύχουμε αποσυμφόρηση της πρωτεύουσας και ανθρωπινότερες συνθήκες διαβίωσης, ούτε η οικονομική καχεζία και η υποαπασχόληση μπορούν να ανατραπούν εύκολα λόγω των γνωστών διαρθρωτικών αδυναμιών της ελληνικής οικονομίας και του υπερδιογκωμένου δημόσιου τομέα, ούτε τέλος μπορεί να γίνει σοβαρός λόγος για απόσειση του κλίματος αντιπαράθεσης ή αδιαφορίας στις κοινωνικές μας σχέσεις και για ανάπτυξη, αντίστοιχα, πνεύματος αλληλεγγύης, χωρίς να επιτευχθεί προηγουμένων η ανανέωση της πολιτικής μας ζωής και νοοτροπίας που τροφοδοτεί αυτό το κλίμα. Επομένως η ριζική αντιμετώπιση του προβλήματος της εγκληματικότητας στη χώρα μας προϋποθέτει αντίστοιχα ριζικές αλλαγές στον γενικότερο τρόπο ζωής μας και συνδέεται κυρίως με τη χάραξη και εφαρμογή μιας μακροπρόθεσμης αποτελεσματικής πολιτικής στον κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό τομέα.

Πέρα όμως από τον μακρόπινο αυτό σχεδιασμό, υπάρχουν νομίζω αρκετά άλλα πράγματα που μπορούν να γίνουν σχετικά γρηγορότερα και να βοηθήσουν σημαντικά τόσο στην καταστολή όσο και στην πρόληψη της εγκληματικότητας.

Ειδικότερα, στο νομοθετικό επίπεδο απαιτείται μια γενικότερη αποκάθαρση της ποινικής μας νομοθεσίας από παραβάσεις ήσσονος σημασίας και η μετατροπή τους σε διοικητικά ή αστικά αδικήματα (π.χ. μη καταβολή εισφορών σε ασφαλιστικούς οργανισμούς), ώστε ν' αποσυμφορθούν τα ποινικά δικαστήρια από τον φόρτο που αυτές οι υποθέσεις τούς δημιουργούν. Εκ παραλλήλου χρειάζεται όμως και ένας εκσυγχρονισμός της ποινικής νομοθεσίας με άξονα τις νέες μορφές παραβατικότητας που εμφανίζονται, πράγμα άλλωστε που ήδη έχει αρχίσει να γίνεται π.χ. με τους νόμους για το περιβάλλον και τη ρύπανση της ατμόσφαιρας (Ν 1650/1986 και Ν 1512/1985), για τις καταχρήσεις από ηλεκτρονικούς υπολογιστές (Ν 1805/1988), για την προστασία του καταναλωτή (Ν 1961/1991), για τη βία στα γήπεδα (Ν 1646/1986), για τον σφετερισμό χρημάτων από δημόσιους οργανισμούς (Ν 1738/1987), για το ξέπλυμα του βρόμικου χρήματος (Ν 2331/1995 όπως ισχύει), για τη διακίνηση των ναρκωτικών (Ν 1729/1987 όπως τροποποιήθηκε ίδιως με τον Ν 2161/1993 και σύμβαση του ΟΗΕ για τα ναρκωτικά -Βιέννη, 1988- που επικυρώθηκε και από τη χώρα μας με τον Ν 1990/1991), για τις διαδικασίες χορήγησης ασύλου και διαμονής αλλοδαπών στην Ελλάδα (Ν 1996/1991, κατ' εφαρμογή αντίστοιχης Σύμβασης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας: Δουβλίνο 1990, Συνθήκες Σένγκεν, όπως επικυρώθηκαν στην Ελλάδα με τον Ν 2514/1997), κ.λπ. Περαιτέρω, στο ίδιο αυτό νομοθετικό πλαίσιο κρίνεται αναγκαία μια γενικότερη εναρμόνιση της νομοθεσίας μας με τις συστάσεις, συμβάσεις ή πρωτόκολλα επί ποινικών θεμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης, με τις νομοθετικές ρυθμίσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης (π.χ. στο θέμα των τελωνειακών αδικημάτων), καθώς και με τα συναφή κείμενα του ΟΗΕ, ίδιως από την άποψη της επίτευξης μιας ισορροπίας ανάμεσα στην αντιμετώπιση του διασυνοριακού εγκλήματος και στην παράλληλη κατοχύρωση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και της προστασίας του θύματος, όπως τα θέματα αυτά ρυθμίζονται στα εν λόγω κείμενα.

Σε επίπεδο διωκτικών αρχών και ίδιως τις αστυνομίας, επιβάλλεται η διεύρυνση της συνεργασίας αυτών των αρχών με ξένες ομόλογές τους προς αντιμετώπιση της διεθνούς εγκληματικότητας, καθώς και η ευρύτερη αντιμετώπιση των οργανωτικών και λειτουργικών αδυναμιών που εμφανίζει η αστυνομία για την τελεσφόρα δίωξη του εγκλήματος (βελτίωση της εκπαίδευσης και του εξοπλισμού των αστυνομικών, απαλλαγή τους από άλλα «εξωαστυνομικά» καθήκοντα, όπως η επίδοση δικογράφων, τήρηση αξιοκρατικών κριτηρίων κατά τις μεταθέσεις και την προαγωγή τους, εξασφάλιση σ' αυτούς ενός αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης κ.λπ.).

Σε επίπεδο δικαστικών αρχών ενδείκνυται κυρίως η ελάφρυνση του φόρτου εργασίας τους. Τούτο μπορεί να επιτευχθεί με αποποιητικούς δευτερεύουσας σημασίας αδικημάτων, αύξηση του αριθμού των δικαστών και δικαστικών υπαλλήλων και με προσεκτική απλούστευση ορισμένων σταδίων της ποινικής διαδικασίας, αλλά με παράλληλο σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων του κατηγο-

ρουμένου. Είναι προφανές ότι με την αποσυμφόρηση αυτή της δικαστηριακής ύλης (υπολογίσθηκε ότι μια ποινική υπόθεση εκδικάζεται σήμερα σε πρώτο βαθμό κατά μέσο όρο 24,5 μήνες μετά την τέλεση του εγκλήματος και σε δεύτερο βαθμό 50 μήνες μετά την πρωτόδικη εκδίκαση!), καθώς και με την επιτυχή λειτουργία της Εθνικής Σχολής Δικαστών, που ιδρύθηκε με τον Ν 2331/1995, οι υποθέσεις θα μπορέσουν να εκδικάζονται σε σύντομο χρόνο μετά την τέλεση του εγκλήματος, να εξετάζονται από όλες τις σημαντικές τους πλευρές και να κρίνονται με τα εχέγγυα μιας στέρεης επιστημοσύνης.

Τέλος, σε σωφρονιστικό επίπεδο χρειάζεται επίσης να ληφθούν συντονισμένα μέτρα πρωτίστως για την αποσυμφόρηση των φυλακών από ελαφρόποιους κρατούμενους (σημειώνεται ότι 514 κατάδικοι, δηλ. ποσοστό 11,9% του συνόλου των κρατουμένων την 1.9.1997, εξέτιαν ποινή μετατρέψιμη σε χρηματική [μέχρι δύο ετών]!). Προς την κατεύθυνση αυτή σημαντικά υπήρξαν τα μέτρα που έλαβε ο Ν 1941/1991 και άλλοι συναφείς νόμοι ως προς την αύξηση του ορίου μετατροπής και υφ' όρον αναστολής υπό επιτήρηση για καταδικαζόμενους σε ποινή φυλάκισης 2-3 ετών. Επίσης στο ίδιο αυτό σωφρονιστικό πλαίσιο λαμβάνονται μέτρα για τη βελτίωση των όρων διαβίωσης στις φυλακές και κυρίως για την εισαγωγή προγραμμάτων επιμόρφωσης και εργασίας κρατουμένων τόσο στον Κορυδαλλό (προγράμματα του Υπ. Δικ/νης σε συνεργασία με το ΕΛΚΕΠΑ και άλλους φορείς), όσο και στην υπόλοιπη Ελλάδα, καθώς και για την ίδρυση Κέντρων Αποτοξίνωσης Τοξικομανών.

Πέρα, όμως, από τα πιο πάνω μέτρα, ζωτικής σημασίας είναι ν' αντιμετωπισθεί και το πρόβλημα της εισροής των αλλοδαπών, αλλά με υπευθυνότητα και μακροπρόθεσμο σχεδιασμό, σύμφωνα με τις σκέψεις που αναπτύχθηκαν προηγουμένως για ομαλή ενσωμάτωση των αλλοδαπών στον κοινωνικό κορμό, και όχι, βέβαια, με ξενοφοβικές υστερίες και μεσαιωνικό «κυνήγι μαγισσών», όπως δυστυχώς συμβαίνει συχνά τον τελευταίο καιρό.

Οι παραπάνω σκέψεις καταγράφουν ορισμένες αναγκαίες βελτιώσεις φορέων της ποινικής καταστολής, έτσι ώστε να αντιμετωπισθεί μέσω αυτών αποτελεσματικότερα η εγκληματικότητα. Είναι όμως φανερό ότι η κύρια αντιμετώπιση της εγκληματικότητας θα πρέπει να γίνει σε επίπεδο πρόληψης, με τη χάραξη μιας ολοκληρωμένης πολιτικής κατά του εγκλήματος, έπειτα από επιστημονική μελέτη των σχετικών προβλημάτων. Ο σχεδιασμός μιας τέτοιας αντεγκληματικής πολιτικής θα μπορούσε να γίνει είτε με το «Συμβούλιο Πρόληψης της Εγκληματικότητας» που ιδρύθηκε με το Ν 1738/1987 αλλά λειτούργησε έως τώρα για λίγο μόνο χρονικό διάστημα λόγω οργανωτικών δυσλειτουργιών, είτε και με κάποιο άλλο παρεμφερές διυπουργικό όργανο. Βασικοί στόχοι του οργάνου αυτού, πέρα από τη χάραξη μιας μακροπρόθεσμης αντεγκληματικής πολιτικής, θα ήταν να προωθήσει και στη χώρα μας (σε συνεργασία με τις κατά τόπους δημοτικές αρχές, την εκκλησία, ή άλλες οργανώσεις), ορισμένους θεσμούς διαμεσολαβητικού χαρακτήρα μεταξύ δράστη και θύματος (mediation), που βρίσκουν από καιρό ιδιαίτερη απήχηση σε χώρες του εξωτερικού, να ευαισθητοποιούνται και να ενημερώνει το κοινό υπεύθυνα για το πρόβλημα της εγκληματικότητας, να συντονίζει επιστημονικές έρευνες πανεπιστημιακών ή

άλλων ερευνητικών φορέων για κρίσιμα προβλήματα εγκληματικότητας, όπως π.χ. οι ληστείες σε κατοικίες, να συνεργάζεται με ομόλογους φορείς του εξωτερικού για την πρόληψη της εγκληματικότητας σε διασυνοριακό πλαίσιο, και να προτείνει στη συνέχεια νομοθετικά ή άλλα μέτρα προς αντιμετώπιση των ενλόγω προβλημάτων («περιστασιακή πρόληψη» -π.χ. αντικατάσταση του ρευστού χρήματος με λογιστικό, αντικλεπτικά συστήματα ελέγχου στις εισόδους τραπεζών, χρησιμοποίηση κλειστών κυκλωμάτων τηλεόρασης κ.λπ.).

Επίσης, σημαντικό ρόλο στην πρόληψη της εγκληματικότητας και στη χώρα μας μπορεί να διαδραματίσει η *Τοπική Αυτοδιοίκηση*, είτε συμμετέχοντας στις πιο πάνω δραστηριότητες (π.χ. ενημέρωση του κοινού με πληροφοριακό υλικό ή με spots στα M.M.E. για θέματα ναρκωτικών και εγκληματικότητας), είτε δημιουργώντας κέντρα αθλητισμού και πολιτιστικών ή ψυχαγωγικών εκδηλώσεων για τους νέους (και ίδιως για όσους από αυτούς έχουν προβλήματα μοναξιάς και απομόνωσης), είτε διοργανώνοντας σεμινάρια για γονείς ως προς θέματα ανατροφής των παιδιών τους, είτε στελεχώνοντας τα σχολεία με «συμβούλους για τον μαθητή», είτε βοηθώντας τους νέους (αλλά και τους μεγαλύτερους σε ηλικία) στην εξεύρεση εργασίας, είτε παρέχοντας νομική βοήθεια στα θέματα εγκλημάτων, είτε δημιουργώντας ομάδες πολιτών για την περιφρούρηση των σχολείων (π.χ. από διακινητές ναρκωτικών) και για την προστασία δασών και αρχαιολογικών χώρων, είτε, τέλος, συμβάλλοντας στη συγκρότηση ομάδων πολιτών για συμπαράσταση σε άτομα «κοινωνικά αποκλεισμένα», όπως ίδιως σε «παιδιά των δρόμων», αρρώστους, φυλακισμένους ή αποφυλακισμένους, χρήστες ναρκωτικών, λαθρομετανάστες, μοναχικούς ηλικιωμένους, άνεργους ή άστεγους κ.λπ.

Ωστόσο και τα προληπτικά αυτά μέτρα θα αποδειχθούν ατελέσφορα εάν δεν γίνει από όλους μας αντιληπτό ότι ανεξάρτητα από τα μέτρα που θα λάβει κάθε φορά η Πολιτεία, ο περιορισμός της εγκληματικότητας είναι κατά βάση έργο γενικότερο, που μας αφορά όλους και σε όλα τα επίπεδα της δραστηριότητάς μας, από την οικογένεια και το σχολείο, όπου μπαίνουν οι πρώτες βάσεις της κοινωνικοποίησης, έως την ευρύτερη επαγγελματική και κοινωνική μας ζωή.

Κυρίως ανάγεται σε μας τους ίδιους, να αποφύγουμε την περαιτέρω διάλυση του κοινωνικού μας ιστού και να επιδιώξουμε να φθάσουμε κάποτε από το «εγώ» στο «εμείς» του Μακρυγιάννη. Εάν το κατορθώσουμε αυτό, έστω και σε κάποιο μικρό βαθμό, νομίζω ότι θα έχουμε προσφέρει την καλύτερη υπηρεσία στον περιορισμό της εγκληματικότητας. Γεννιέται όμως εύλογα το ερώτημα: Πώς μπορεί άραγε να συμβάλει ο ευαισθητοποιημένος πολίτης στην αντιμετώπιση των νέων ανθρώπων που υπάρχουν μέσα στην οικογένεια μας; Η κατανόηση που θα δείξουμε στα

προβλήματα των παιδιών μας (όσοι από εμάς είμαστε γονείς), ο χρόνος που θα διαθέσουμε για να «επικοινωνήσουμε» μ' αυτά, το λελογισμένο ενδιαφέρον που θα δείξουμε για τους φίλους και τις παρέες τους, το παράδειγμα και η ανατροφή που θα δώσουμε σ' αυτά και η εποικοδομητική συνεργασία με τους δασκάλους ή τους καθηγητές στο σχολείο, είναι ασφαλώς ο ακρογωνιαίος λίθος για την εξασφάλιση της ψυχικής τους ηρεμίας και την ομαλή ένταξή τους στο κοινωνικό σύνολο. Αντίθετα, ολέθριο θα ήταν να απορροφάται κανείς από τις επαγγελματικές ή προσωπικές του υποθέσεις και να αφήνει τη «διαπαιδαγώγηση» των παιδιών του ανεξέλεγκτα στην τηλεόραση, αφού τα μηνύματα βίας, καταναλωτισμού και «ψυχαγωγίας» που συνήθως αυτή εκπέμπει στις ώρες υψηλής τηλεθέασης (απόγευμα και βράδυ) κάθε άλλο παρά συμβάλλουν στη διάπλαση μιας ολοκληρωμένης ηθικής και πνευματικής προσωπικότητας.

Εξάλλου, η κατανόηση, το ενδιαφέρον μας και η διάθεση για επικοινωνία θα πρέπει να επεκταθούν και προς τον γενικότερο κοινωνικό μας περίγυρο, ίδιως όμως προς τους νέους ανθρώπους, που διψούν για ελπίδα και καταξίωση, αλλά επίσης προς τους διάφορους «αποκλεισμένους» της κοινωνίας μας, όπως τους απαριθμήσαμε στην προηγούμενη παράγραφο, που κινδυνεύουν άμεσα να υποπέσουν στο έγκλημα εάν η κοινωνία, όλοι μας, δεν τους συμπαρασθούμε με ενεργό τρόπο.

Τέλος, σημαντική θα ήταν η συμβολή μας στον περιορισμό της εγκληματικότητας εάν μπορούσαμε να βοηθήσουμε, όσοι έχουμε τον χρόνο και τις γνώσεις, στην οργάνωση κέντρων υποδοχής και αποκατάστασης παραβατών καθώς και στη διοργάνωση σεμιναρίων (π.χ. σε συνεργασία με το ΕΛΚΕΠΑ, ή το Υφυπουργείο Νέας Γενιάς) για την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση φορέων που σχετίζονται ή και αντιμετωπίζουν (επαγγελματικά ή κοινωνικά) το πρόβλημα της βίας και της εγκληματικότητας (π.χ. δημοσιογράφοι, αστυνομικοί, κακοποιημένες μητέρες και παιδιά, κ.λπ.).

Με τους παραπάνω τρόπους ο ευαισθητοποιημένος πολίτης θα μπορέσει να προσεγγίσει τα πράγματα κάτω από ένα πιο ανθρώπινο και ουσιαστικό πρίσμα, μέσα σε μια κοινωνία με θεσμούς και αξίες. Άλλ' ώστουν να φθάσουμε στον μακροπρόθεσμο αυτό και τόσο απαιτητικό στόχο, χρήσιμο είναι να πάρουμε και κάποια άμεσα, πρακτικά μέτρα για τη λεγόμενη «περιστασιακή» πρόληψη του εγκλήματος, περιορίζοντας δηλ. τις ευκαιρίες για τη διάπραξη του (π.χ. τοποθέτηση κλειδαριών ασφαλείας στις πόρτες ή άλλων συστημάτων ασφαλείας και σύνδεση τους με το τοπικό αστυνομικό τμήμα, κλείσιμο παραθύρων στο σπίτι, κατάθεση αντικειμένων αξίας σε τραπεζικές θυρίδες, αναβόσβεση φώτων στο σπίτι με χρονοδιακόπτη κατά την περίοδο απουσίας μας απ' αυτό, συνεννόηση με γείτονες για την παραλαβή της αλληλογραφίας μας κατά την ίδια περίοδο, κ.λπ.).

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Πηγή: Στατιστικές Επετηρίδες Ελληνικής Αστυνομίας

Επεξεργασία: Νέστωρ Ε. Κουράκης

(Τα στοιχεία του 1997 είναι προσωρινά)

ΠΙΝΑΚΑΣ Ι**ΕΞΙΧΝΙΑΣΘΕΝΤΑ (ΚΑΙ ΜΗ) ΚΑΚΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΒΕΒΑΙΩΘΗΚΑΝ**

Έτη	Κακουργήματα	%	Εξιχνιάστηκαν	%	Δεν εξιχνιάστηκαν	%
1977	780	—	688	88,2	92	11,8
1978	801	+ 2,7	716	89,4	85	10,6
1979	925	+ 15,5	816	88,2	109	11,8
1980	1042	+ 12,6	949	91,1	93	8,9
1981	986	- 5,3	878	89,0	108	11,0
1982	1391	+ 41,1	1174	84,5	217	15,5
1983	1306	- 6,1	1089	83,4	217	16,6
1984	1505	+ 15,2	1014	67,4	491	32,6
1985	2560	+ 70,1	1118	43,7	1442	56,3
1986	2885	+ 12,6	1684	58,4	1201	41,6
1987	3332	+ 15,5	1946	58,4	1386	41,6
1988	4455	+ 33,7	2108	47,3	2347	52,7
1989	4624	+ 3,8	2209	47,8	2415	52,2
1990	4692	+ 1,5	2343	49,9	2349	50,1
1991	6551	+ 39,6	2713	41,4	3838	58,6
1992	6510	- 0,6	3188	49,0	3322	51,0
1993	6348	- 2,5	2766	43,6	3582	56,4
1994	5811	- 8,5	2479	42,5	3340	57,5
1995	8244	+ 41,9	3191	38,7	5053	61,3
1996	6531	- 20,8	2724	41,7	3807	58,3
1997	5467	- 16,3	2510	45,9	2957	54,1

ΠΙΝΑΚΑΣ ΙΙ**ΒΕΒΑΙΩΘΕΝΤΑ ΑΔΙΚΗΜΑΤΑ**

Έτη	Σύνολο	Κακουργήματα	Πλημμελήματα	Εξιχνιάστηκαν (Κακ + Πλημ.)	%
1987	303182	3332	299850	273040	90,1
1988	311179	4455	306724	275166	88,4
1989	287177	4624	282553	249227	86,8
1990	330803	4692	326111	291742	88,2
1991	358998	6551	352447	312218	86,9
1992	379652	6510	373142	334024	88,0
1993	358503	6348	352155	309869	86,4
1994	303311	5811	297500	250478	82,6
1995	329110	8244	320866	258082	78,4
1996	349476	6531	342945	273569	78,3
1997	377871	5467	372404	290874	77,0

ΠΙΝΑΚΑΣ ΙII

ΒΕΒΑΙΩΘΕΝΤΑ ΣΟΒΑΡΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ (ΤΕΤΕΛΕΣΜΕΝΑ & ΑΠΟΠΕΙΡΕΣ)

Έτη	Ληστείας	Κλιοπές	Πλαστογρ.	Απόπειρες (& άλλα ενκλήτα κατέπειρουστακάν δικαιωμάτων)	Εμπρησμοί (πλήν δασών)	Αυθωροποκτονίες (από πρόθεση)	Παράβαση Νομοθεσίας Ναρκωτικών	Δυνίσταση Σωματ. Βλάβη (από πρόθεση)	Αυτοδικία Βιασμός	Εξύβριση		
1980	81	17750	41	443	92	117	400	252	4208	180	98	2537
1981	87	18558	63	531	88	135	379	223	4648	171	105	2499
1982	135	22262	41	494	99	170	505	217	4898	236	126	3234
1983	210	21393	81	553	120	173	543	209	4871	244	....	3234
1984	226	22919	76	537	96	181	532	216	4870	350	....	3099
1985	263	30806	81	316	306	143	577	193	4331	265	....	3391
1986	315	33843	135	578	230	153	977	285	5358	330	....	3914
1987	290	36672	194	519	179	156	1377	316	5394	444	....	4017
1988	657	41142	303	902	511	176	1557	304	6688	753	240	5576
1989	840	41630	393	827	317	184	1750	248	6559	899	191	5648
1990	1102	43623	365	807	267	204	1968	232	6610	865	191	5531
1991	1207	51591	397	1166	193	231	2020	242	6938	961	243	5888
1992	1519	50626	405	1489	205	261	2024	318	6817	1108	276	5745
1993	1505	54181	353	915	134	254	1577	236	7021	1047	270	5686
1994	1257	57343	412	751	139	264	1837	243	7566	1149	258	5664
1995	1600	74236	312	773	182	285	2930	183	6859	952	234	5382
1996	1487	76197	282	802	199	318	4272	152	6479	949	183	5193
1997	1968	85070	281	874	212	350	5970	176	5582	985	217	5404

ΠΙΝΑΚΑΣ IV**ΔΡΑΣΤΕΣ ΒΕΒΑΙΩΘΕΝΤΩΝ ΕΓΚΛΗΜΑΤΩΝ (ΑΥΤΟΥΡΓΟΙ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΟΙ)
ΚΑΤΑ ΗΛΙΚΙΕΣ**

Έτη	Σύνολο γνωστών δραστών	7-12	13-17	18-20	21-24	25-29	30-34	35-44	45-59	60-Άνω	Άγνωστη ηλικία
1980	303042	191	8368	20150	31403	48069	55551	67342	54584	17625	59
1981	317420	220	8544	21673	33148	50192	58507	69772	57703	17627	34
1982	340332	257	11998	24668	37800	53617	61161	72079	61007	17659	86
1983	399039	182	13588	29528	47644	64900	70570	82400	69526	20615	86
1984	352317	373	11984	25671	40504	58794	65112	73977	59038	16672	192
1985	279455	206	11250	23700	35493	48848	49650	55410	42312	12453	133
1986	279066	162	10611	22508	34129	48525	52349	55323	42587	12738	134
1987	285197	128	10217	21541	35395	49656	52719	57923	43008	14431	179
1988	290630	196	8864	20670	34638	49092	57626	59204	44242	14758	1340
1989	266100	177	8308	18142	31532	44449	49947	57261	42658	12622	1004
1990	310569	366	14932	24718	38092	50867	56557	64309	46575	12777	1376
1991	332349	307	18228	27399	42093	55106	59726	63792	49371	14638	1689
1992	358238	316	20016	29864	45111	58179	62793	68889	53669	17889	1512
1993	332152	401	18481	27065	39931	52753	57602	64891	50888	18444	1696
1994	273840	347	16183	24565	34574	43683	46731	52143	39803	14398	1413
1995	279552	355	16706	26858	35674	44804	46866	52278	39501	14872	1638
1996	297139	369	17571	27781	37341	48034	49516	56684	42584	15388	1871
1997	317910	644	19955	30256	41471	50438	53140	58852	45145	16216	1794

ΠΟΣΟΣΤΑ %

1980	100%	0,06	2,76	6,65	10,26	15,86	18,33	22,22	18,02	5,82	0,02
1981	100%	0,07	2,69	6,83	10,44	15,81	18,43	21,98	18,18	5,55	0,02
1982	100%	0,08	3,53	7,25	11,10	15,75	17,97	21,18	17,92	5,19	0,03
1983	100%	0,05	3,41	7,40	11,94	16,26	17,68	20,65	17,42	5,17	0,02
1984	100%	0,10	3,40	7,29	11,50	16,69	18,48	21,00	16,76	4,73	0,05
1985	100%	0,07	4,03	8,48	12,70	17,48	17,77	19,83	15,14	4,45	0,05
1986	100%	0,06	3,80	8,07	12,23	17,39	18,76	19,82	15,26	4,56	0,05
1987	100%	0,06	3,58	7,55	12,41	17,41	18,48	20,31	15,08	5,06	0,06
1988	100%	0,07	3,05	7,11	11,92	16,89	19,83	20,37	15,22	5,08	0,46
1989	100%	0,07	3,12	6,82	11,85	16,70	18,77	21,52	16,03	4,74	0,38
1990	100%	0,12	4,81	7,96	12,26	16,38	18,21	20,70	15,00	4,11	0,45
1991	100%	0,09	5,49	8,24	12,66	16,58	17,98	19,20	14,86	4,40	0,50
1992	100%	0,08	5,58	8,33	12,59	16,24	17,53	19,23	14,99	5,00	0,43
1993	100%	0,12	5,56	8,15	12,02	15,88	17,34	19,54	15,32	5,55	0,52
1994	100%	0,13	5,91	8,97	12,62	15,95	17,06	19,04	14,53	5,26	0,53
1995	100%	0,13	5,98	9,61	12,76	16,03	16,76	18,70	14,13	5,32	0,58
1996	100%	0,12	5,91	9,35	12,57	16,16	16,66	19,08	14,33	5,18	0,64
1997	100%	0,20	6,28	9,52	13,04	15,86	16,72	18,51	14,20	5,10	0,57

ΠΙΝΑΚΑΣ Β

ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ ΠΟΥ ΣΥΝΕΛΗΦΘΗΣΑΝ ΚΑΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΑΙΤΙΩΝ (ΛΟΓΩΝ) ΣΥΛΛΗΨΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ ΚΑΙ ΕΤΗ

Μήνες & Έτη	Σύνολο αλοδαπών που συνελήφθησαν	Για αυτόφωρο αδίκημα	Για εγκλεισμό σε θεραπευτήριο	Με ένταλμα σύλληψης ή προφυλάκισης	Με ένταλμα βίαιας προσαναγής	Με δικαιοτική απόφαση	Για απέλαση λόγω:			Για άλλους λόγους		
							Παράνομης παραμονής	Παράνομης εργασίας	Ποινικών αδικημάτων			
Συν. έτους	176711	5051	25	4	1	3144	137663	2932	1255	14146	5	12285
1992												
Ιανουάριος	4357	210	1	—	—	131	3322	72	64	351	—	206
Φεβρουάριος	5223	355	3	—	—	—	3947	114	103	555	—	146
Μάρτιος	6035	283	—	—	—	5	4689	106	95	688	1	168
Απρίλιος	8122	196	1	1	—	46	6278	104	86	1178	2	230
Μάϊος	23961	310	1	—	1	610	20082	117	96	1786	—	958
Ιούνιος	14899	642	2	1	—	15	12734	160	133	679	—	533
Ιούλιος	19931	728	2	2	—	1561	15282	211	102	1271	—	772
Αύγουστος	24023	456	5	—	—	337	18783	188	83	2608	—	1563
Σεπτέμβριος	19669	404	3	—	—	2	16759	218	117	1016	1	1149
Οκτώβριος	18952	509	6	—	—	360	14090	728	134	938	—	2187
Νοέμβριος	19635	639	—	—	—	71	13444	557	133	1761	1	3029
Δεκέμβριος	11904	319	1	—	—	6	8453	357	109	1315	—	1344
Έτος 1988	4099	1465	5	7	4	21	1695	260	340	60	9	233
Έτος 1989	4346	1745	16	4	3	23	1730	231	228	60	30	276
Έτος 1990	9631	3027	9	7	—	57	3850	705	396	377	2	1201
Έτος 1991	36736	3759	22	9	—	123	22059	1604	682	7250	4	1224
Έτος 1992	176711	5051	25	4	1	3144	137863	2932	1255	14146	5	12285
Έτος 1993	174482	5605	6	8	—	718	127114	3344	1394	14498	3	21792
Έτος 1994	183113	6565	11	15	3	1127	20672	2797	785	14287	16	36835
Έτος 1995	211742	8339	22	19	—	1637	146405	3887	421	15896	28	35088
Έτος 1996	228845	9715	22	29	5	1447	161312	2694	655	12461	—	40505
Έτος 1997	80937	13609	37	49	3	6393	1774	1900	626	8752	—	47848